پوهندوی آصف بهاند ۲۰۱۶/۰۸/۱۹

د تعلیم ډیوه

لومړۍ برخه

په افغانستان کې د ورستیو څلورو لسیزو د ستونزو هر اړخ ته چې نظر واچول شي، د رامنځ ته کیدو عوامل او منفي پایلې یې مور ته وایي چې د تعلیم نشتوالی د ټولو ستونزو د رامنځ ته کیدو مور او لامل ده. نو پر دې بنا د هر ډول تحلیل پایله دا وایي چې په افغانستان کې یو ژور تعلیمي بدلون ته اړتیا لیدل کیږي.
ډیرې روڼ اندي په دې فکر دی چې څو په ټولنه او خلکو کې بنیادي فکري بدلون را منځ ته نه شي، په ټولنه او عیني عملي ژوند کې د مثبت بدلون تمه یو نا سم کار دی. په مثبت لوري د خلکو د ژوند د هر اړخیز بدلون له پاره یوازینۍ لار تعلیم دی، د همدې دلیل له مخې باید په تعلیم او زدکړه باندې ډیر ټینګار وشي، که ډیر په ابتدايي بڼه هم وي.
څنګه چې لیدل کیږي د پاسنی انساني هیلې د پوره کیدو له پاره په عملي او نظري ډول یو شمیر فرهنګیانو له اوږدې مودې را په دې خوا هلې ځلې پیل کړې دي او هر کله یې خپل نظریات د رسنیو، بیلابیلو مجالسو، لکچرونو مقالو او کتابونو د لیکلو له لارې د نورو تر غوږونو او سترګو پورې رسولي دي، په دې لاره کې به ډیرو آغلو او ښاغلو هلې ځلې کړې وي، چې یوه په کې تر نورو ډیره عملاً فعاله ثنا ساپۍ ده.
د تعلیم د نظریې د عامیدو له پاره په دې مقاله کې د اوس له پاره زه یوازې د ثنا ساپۍ پر فعالیتونو لنډې خبرې کوم.
زه په دې عقیده یم چې په متمدنه بڼه د نوي ټولنې جوړول یوازې د نوي نسل په نوي او متمدني روزنې سره ممکن کیدای شي؛ د همدې له پاره مې له پخوا نه دا هوډ وکړ چې د نوي نسل په روزنې پسې به متې را نغاړم، تبلیغ به ورته کوم، خپله به عملاً دا کار کوم، مقالې او کتابونه به ور ته لیکم او...
په همدې لړ کې مې لومړی «د کوچنیانو ادبیات» تر سر لیک لاندې کتاب ولیکه چې په ۱۳۶۶ کال په کابل کې چاپ شو، بیا مې د مهاجرت په چاپیریال کې نور هم د نوي نسل د روزلو اړتیا او کمبود احساس کړ، نو مې د «پردی چاپیریال او د نوي نسل روزنه» تر سرلیک لاندې د مقالو د لیکلو او خپرولو سلسله له ۱۹۹۴ کال نه را په دې خوا پیل کړه چې تر اوسه دوام لري، بیا مې د نوي نسل د نوي روزنې په موخه د مطالعې د دود د عامیدو په غرض د مقالو بله لړۍ را پیل کړه چې تر اوسه پورې دوام لري، وروسته له هغه مې بیا هم د نوي نسل د روزلو په په موخه د کوچنیانو د ادبیاتو د مقالو سلسله بیرته را پیل کړه او ټولې هغه منابع، آدرسونه او اشخاص چې د ماشومانو او کوچنیانو د روزلو او د کوچنیانو د ادبیاتو له پاره کار کوي، د لاس لرلو موادو له مخې په مستند ډول، له خپلو نظریاتو سره یو ځای معرفي کړې او د خلکو د لا پوهاوي او د یادو قلموالو او آدرسونو د تشویق له پاره مې مقالې ولیکلې چې دا سلسله اوس هم دوام لري.
بیا مې هوډ وکړ چې د هغو ښاغلو او آغلو په باب یو څه ولیکم چې زما په شان د نوي ټولنې د جوړیدو په موخه له هر څه نه تعلیم ته ډیر ارزښت ور کوي، چې د ځینو دلایلو په وجه مې تر ډیرو پورې دا کار ونه کړ، خو د ۲۰۱۶ کال د جولای په ۲۳ مه نیټه مې په فیسبوک کې د ثنا صافی دا **توري** تر سترګو شول:
«یوه دوست دا راسره شریک کړل:
"یو فسبوک وال لیکلي: یو ملا د جمعې پر ورځ خطبه کې ویل چې تعلیم په نر او ښځه فرض دی. یو دوه فیسبوکیان ور ته ناست وو. یو بل ته یې و ویل: ته اوس دې د ثنا ساپۍ بچې ته ګوره ". #تعلیم_فرض_دی»
د دې جملو په لیدلو او لوستلو سره اړ وتم چې د ثنا صافی او د ثنا ډوله خلکو، چې د تعلیم د عامیدو په سلسله کې د نوي نسل د نوي روزنې له پاره هلې ځلې کوي، ملا ور وترم، نو دا دی تر ټولو مخکې د ثنا ساپۍ د فعالیتونو او نظریاتو په پیژندلو او معرفي باندې پیل کوم او له هر څه مخکې وایم:
زه چې د هر فرهنګي او قلموال د فعالیتونو په باب څه لیکم، هڅه کوم چې د لومړي لاس موادو د تر لاسه کولو له پاره په خپله له شخص سره اړیکې ټینګې کړم، خو د دې کرښو د لیکولو له پاره مې په دې خاطر له ثنا ساپۍ نه د مالوماتو غوښتنه ونه کړه چې ښایي ثنا نوره د افغانانو له په ځای او بې ځایه ایمیلونو، ټیلیفونونو، پوستونو او مخامخ یا پسې شا خبرو نه ستړې شوې وي، که ما هم د دې په پته د یو ایمل له لارې څه ور ته لیکلي وای یا مې د مالوماتو غوښتنه کړې وای، دې به څه فکر کړی وای؛ د همدې دلیل له مخې مې پر خپلو را ټولو کړو موادو تکیه وکړه، خپلې تبصرې، تجربې او نظریات مې ور سره ګډ کړل او دا دی ستاسو لوستلو ته یې وړاندې کوم:

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

کله چې ما د ثنا ساپۍ په بیوګرافي پسې ګوګل ته مراجعه وکړه، یوازې دغه جمله یې په لاس راکړه:
«**ثنا ساپۍ**)په *انګرېزي (Sana Safi*: د بي بي سي راډیو د پښتو څانګې خبریاله او ویانده ده.»
خو زما د مالوماتو له مخې ثنا ساپۍ د کار تر څنګه په زدکړو هم بوخته ده. پخوا له دې چې ثنا ساپۍ د لوړو زدکړو له پاره بهر ته لاړه شي، په مشرقي کې یې په کومه رادیو کې د ویاندې په ډول کار کړی دی، دا چې څنګه دې ته په بهر کې د لوړو زدکړو چانس ور په برخه شوی دی، هغه بیله کیسه ده چې زه نه یم ور باندې خبر، خو کله چې بهر ته روانېږي د هغې شیبې یا هغې ورځې خاطره، په خپله ثنا داسې لیکلې ده:
«د ۲۰۰۷ کال نومبر یو سوړ سهار و. کورنۍ سره مې مخه ښه وکړه. د کابل هوایي ډګر ته روانه شوم. لندن ته ترې تلم. د مور سترګو کې مې اوښکې وې. په دې نه چې زه ترې تلم. په دې چې خدای خبر کله به مې بیا ویني. هغه وخت د ټولو افغانانو دا حال و. له نا باورۍ ډک حالت. د هوایي ډګر پر لور سړکونه اوبو نیولي وو. داسې ته وا ټول کابل کې سېلاب راغلی وي. ډېر باران شوی و.
ډاډه یم، زما په شان تاسې هم ورسره آشنا یاست. ما د ژوند لومړي ۱۸ کلونه افغانستان کې تېر کړي: ۱۹۸۰ مه لسیزه د کمونیزم واکمنۍ کې (چې ډېر لږ څه یې اوس را ته په یاد دي)، د ۱۹۹۰لسیزې کورنۍ جګړه (چې تر اوسه مې ځوروي) او طالبان چې ماشومتوب یې را نه واخیست. ساعتونه مې پر سړک تېر شول. بلاخره هوایي ډګر ته ورسېدم او نورو مساپرو سره یوځای شوم. الوتکه کې مې له څوکۍ کابل ته وروستی ځل وکتل. وروستی څیز چې مې ولید د هوایي ډګر شاوخوا په واورو پوښلي غرونه وو. یوازې، له ډېرو لږو کالو او پیسو سره پردي هېواد ته روانه وم. لندن ته. هغه ځای چې نه دوست، آشنا او نه مې خپل پکې پېژاند.»
زه ثنا ساپۍ ډېره نه پېژنم، خو څومره مې چې د میډیا په بېلابېلو برخو کې د دې فرهنګي هلې ځلې له نظره تېرې شوې دي، د هغو له مخې د دې فرهنګي فعالیتونه زه د اوس له پاره په دغو برخو وېشم:
ـ د لنډیو کیسو لیکواله ثنا ساپۍ،
ـ ژورنالسته ثنا ساپۍ،
ـ مدني فعاله ثنا ساپۍ،
ـ او د نوي نسل د روزلو د نهضت یوه فعاله غړې ثنا ساپۍ.
ثنا ساپۍ د عملي ژورنالیستي کار تر څنګ له یوه عملي مدني فعاله هم ده او په خپلو لیکنو او پوستونو سره، خپلو ملګرو او مخاطبینو ته خپل پیامونه لیږي، له بلې خوا د لنډو کیسو لیکواله هم ده او ښایسته ډېرې لنډې کیسې یې هم لیکلې دي. د څو خپرو شو لنډوکیسو سرلیکونه او پتې یې دا دي:

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

ـ میلمستیا (لنډه کیسه)
ـ مساپر(لنډه کیسه)
ـ وخت(لنډه کیسه)
ـ حیا عزت(لنډه کیسه)
ـ د ښځو ورځ (لنډه کیسه)

ثنا د خپلو لنډو کیسو یوه ټولګه خپره کړې ده چې «د تیمز له غاړې» نومیږي:

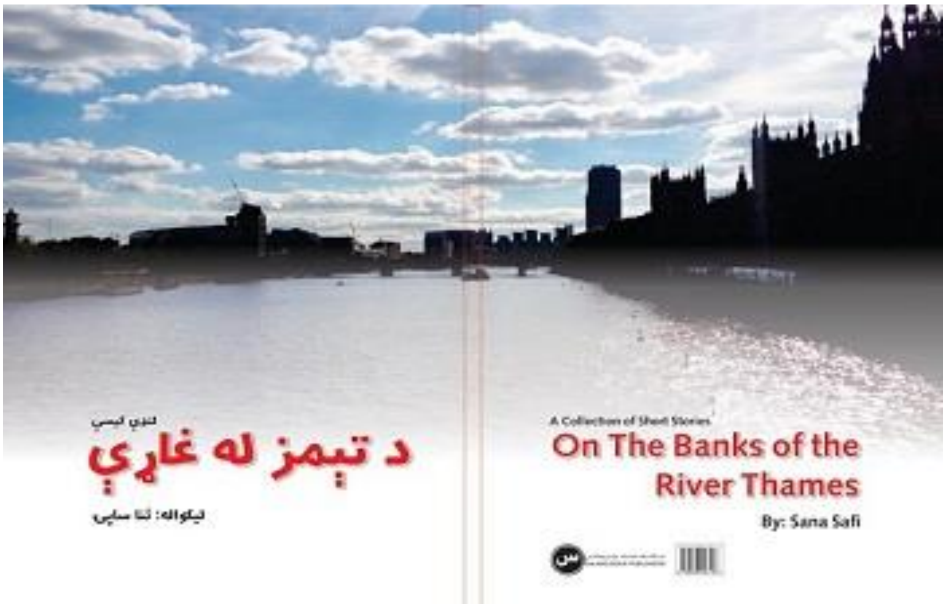

ما ته یې تر اوسه د لنډو کیسو دا ټولګه په لاس نه ده راغلې، خو ځو لنډې کیسې یې چې خوږې ورې په بېلابېلو ځایونو کې په مخه راغلې دي لوستلي مې او په هغو کې له ورایه ښکاري چې ثنا څنګه خپله ټولنه او د خپلې ټولنې او خلکو دردونه او ستونزې انځوروي. د ثنا ساپی د کیسو او د نثر په باب په تاند کې د همدې ټولګې (د تیمز له غاړې) د چاپېدو په پلمه داسې راغلي وو:

«د کیسه لیکوالې او خبریالې ثنا ساپی د لنډو کیسو لومړۍ ټولګه د سالنګ کتاب خپروونکي له لوري چاپ شوه.
دغه کتاب د تیمز له غاړې نومیږي چې ټولټال ۲۰ کیسې پکې راغلي دي او ۸۸ مخونه لري.
ثنا ساپی په کیسو کې خپله لاره لري او ډېرې کیسې یې د افغانستان د ټولنیزو ناخوالو را سپړلو او له هغو څخه را ولاړېدونکو ستونزو ته ځانګړې کړې دي.
څنګه چې آغلې ساپی په هلمند، کندهار او ننګرهار کې ژوند کړی دی له همدې کبله یې کیسې هم د دې هېواد د ډېرو سیمو د خلکو، په تېره بیا ښځو ژوند ښه منعکسوي.
په یو شمېر کیسو کې یې کلتوري مسایلو په تېره بیا په لرې پرتو سیمو او نالوستو ټولنو کې د ښځو ژوند ته پام کړی دی چې په دې توګه د کتاب ارزښت نور هم زیات شوی دی...»
د ثنا ساپی د لنډو کیسو دا ټولګه ما ته ده په لاس نه ده راغلې چې له دې زیات څه ووایم. که د ثنا ساپی نورې څېړنیزې یا تخلیقي لیکنې چاپ شوې او خپرې شوې یا چېرې پر لیکه شوې وي او ما یې یادونه نه وي کړې، دا زما نیګړتیا ده او زه همدا اوس ښښنه غواړم.
تر هغه ځایه چې په عملي ژورنالیزم کې ما د ثنا کارونه، په ځانګړې ډول په تلویزیون کې ویډیویي لیدلي او تعقیب کړې ده، دا ډېر بریالی ده، دومره بریالۍ چې زما له اټکل او امید نه هم لا لوړه. که یې د همدې کارونو د لیدلو هیله لرئ، یوه وروستۍ بیلګه یې ما دلته را خوندي کړې ده، په دې لینک باندې کلیک وکړئ، وې ګورئ او بیا قضاوت پرې وکړئ.
د دې د دومره فرهنګي فعالتونو سره، سره د دې پر ځای چې خپل هیواد وال یې وياړ پرې وکړي او د نورو نجونو او میرمنو له پاره یې د یو مثال په ډول معرفي کړي، په توهین وزمه ډول یو بله ته وایي:

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له مونږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له راالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

« ته اوس دې د ښنا ساپۍ بچې ته ګوره»
زما د مالوماتو له مخې ښنا تر اوسه واده نه دی کړی چې بچې ولري، خو ځينو بې مسؤليته ځوانانو د تمسخر په ډول، بل هغه چا ته چې د ښنا د تعليم د لارې له پاره يې يوه جمله له خولې را وتلې ده، د ښنا د بچې مطاب کړی دی: (ته اوس دې د ښنا ساپۍ بچې ته ګوره).
دوی ته بايد و ويل شي: له هغه وخته چې ښنا ساپۍ د خلکو او وطن د پرمختګ او نيکمرغۍ له پاره د تعليم لار غوره کړې ده او د تعليم د عاميدو له پاره يې مبارزه، کار او تبليغ پيل کړی دی، که چا اوريدلی وي او عمل يې پرې کړی وي، زه هغه ټول د ښنا معنوي بچيان ګڼم دغه ځوانان او نور خلک يې چې هر ډول انګيري، هغه د دوی کار دی.
زموږ ځينې هيواد وال، د دې پر ځای چې پر ښنا ساپۍ وياړ وکړي او ځان او کورنۍ ته يې د نمونې په ډول سر مشق وګرځوي چې څنګه يو وړه نجلۍ په يوازې ځان د علم او پوهې په حاصلولو پسې ېدې وهي او داسې ځان کاميابوي چې د نورو هيوادونو ټوليګيوال او همکاران يې ورته حيران وي؛ دوی ور ته لګيا دي چې: سر دې ټيټ کړه او موږ غيرت لرو او موږ دا لرو او هغه لرو او...
د ښنا ساپۍ په وينا، دا په ټولنيزو رسنيو کې څلور سوه زره ملګرې لري، يعنې څلور سوه زره خولې ور خلاصې دي چې څومره به ښې خبرې ور ته کوي او څومره به د غيرت؟ تر نامه لاندې څه او څه ور ته ليکي او وايي، خو دا لکه غر ور ته ولاړه ده او په پراخه حوصله يې ښه هم ښه ګڼي او بدو ته يې هم استدلال وړاندې کوي. دا د ښنا د استدلال يوه بيلګه ده:
«که زه کله د خلکو د ناسم چلند په اړه ليکنه کوم دليل يې دا نه دی چې ټول افغانان همداسې دي. له لاندينيو څو تبصرو وروسته بيخي ډېر د ملاتړ، تشويق، انسان دوستۍ او مينې پيغامونه راغلل. د ټولو دې کور ودان وي. زه تل وايم او بيا يې هم وايم. زما په دې څه باندې۴۰۰ زرو ملګرو کې يې ښايي ۵ زره سخت دريځه، له خولې سپک، بې منطقه او هغسې کسان وي چې د پرمختګ ضد دي. دا نور ټول هغه څه غواړي چې د خپلو خلکو خير يې پکې دی. نو د ښو تله مو تل درنه وه او ده. د څو کسانو سپکاوی مو بايد د خپلې ټولنې د بدو دودونو او اړخونو له نقده او ورته د حل له لټولو را و نه ګرځوي .#تعليم»

د لومړی برخې پای

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړيکه ټينګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليږلو مخکې په ځير و لولئ